

**JESTE LI SIGURNI
DA JE VAŠE POSLOVANJE
SIGURNO?**

Impressum

E-book je besplatni edukativni materijal namijenjen pretplatnicima portala chronos.ba. Izdaje se isključivo u elektronskoj formi i dio je edukativnog segmenta portala.

Stavovi i mišljenja autora izneseni u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja nadležnih državnih, entitetskih i kantonalnih organa i institucija.

Izdavač

CHRONOS doo
Branilaca Bosne 2A
Zenica
Bosna i Hercegovina
www.chronos.ba
T +387 32 442 750
F +387 32 202 581

Naslov publikacije

E-book "Jeste li sigurni da je Vaše poslovanje sigurno?"

Autor:

Neven Miličević

Urednica

Sanela Agačević

Grafički dizajn

Hana Kazazović

Fotografije preuzete sa
www.freedigitalphotos.net

Mjesto i godina izdavanja

Zenica, maj 2015.

JESTE LI SIGURNI DA JE VAŠE POSLOVANJE SIGURNO?

Mnogi od nas nisu ni svjesni što se, u stvari, događa sa podacima ili bolje reći informacijama koje posjedujemo i gdje sve oni u konačnici mogu da završe.

Na primjer, ukradu li vam „pametni“ telefon baziran na android platformi možete slobodno biti sigurni da su svi podaci sa njega već dostupni i očekujte da se pojave kako na društvenim mrežama tako na bilo kome servisu na internetu. Naravno, shvatite li ispravno ovo će biti alarm da nešto poduzmete i zaštitite se od ovakvih situacija kao i štete koju one mogu nanijeti. Uvijek će biti onih koji će reći: „Da, i šta ako svi to vide, nemam ništa tajno

niti nešto skrivam!“

Ovim tekstom o sigurnosti želimo pokazati koliko je bitno da svaku situaciju predvidite na vrijeme i naravno, uz pomoć IT

u sigurnosni aspekt poslovanja, svako društvo ima ugovor kojim se definišu prava uposlenika, a sa druge strane i njihove obaveze gdje možemo pronaći i segment poslovne tajne, te dijelove o povjerljivosti i lojalnosti.

Obzirom na to da poslodavac uvijek može određene zaposlenike zamijeniti novim osobljem određene informacije uvijek mogu i moraju ostati nepoznanica za dijelove društva ili organizacione jedinice koje ne moraju znati iste.

Dobro organizavano društvo je u pravilu već samom organizacijom zaštićeno od većine rizika curenja informacija ili neželjenih gubitaka informacija.

osoblja, maksimalno obezbjedite i osigurate privatne i poslovne informacije koje imate. Što se tiče zaposlenika i njihove involviranosti

ŠTA SVE TREBA DA IMA SVAKI ZAPOSLENIK?

Svaki zaposlenik treba unutar društva mora imati svoj sopstveni račun za pristup informacijama.

Svaki zaposlenik treba imati svoj račun za elektronsku poštu (e-mail).

Svaki uposlenik po dolasku u društvo treba imati informaciju o svojim pravima kao i o segmentima u poslovanju koji jesu i nisu njegova nadležnost.

Ukoliko definišemo sve ovo što smo naprijed nabrojali već dobar dio posla obavili a da i nismo uložili veliki trud oko same bezbjednosti. Naizgled, kao da i nismo ništa specijalno uradili, a u stvari – jesmo.

KORIŠTENJE BESPLATNIH SERVISA NA INTERNETU U POSLOVNE SVRHE (gmail, yahoo, hotmail...)

Društva koje za poslovnu korespondenciju koriste e-mail poštu koja se ne nalazi na sopstvenim serverima nego na nekom od postojećih popularnih besplatnih servisa na internetu (gmail, hotmail, yahoo i dr.) ne shvaćaju svoj posao ozbiljno.

Ne samo da rizikuju u poslovanju, već svoje informacije o poslovanju besplatno dijele sa svima pa čak i sa svojom konkurencijom.

Obavezani i jedini ispravan način jeste posjedovanje vlastite web stranice, vlastitog mail servisa i vlastitog servisa za razmjenu podataka.

Savjet: Niti jedan uposlenik unutar društva ne smije u poslovne svrhe koristiti ni jednu drugu e-poštu osim registrirane e-pošte koja mu je dodijeljena.

Vjerujem da većina korisnika nikada nije pročitala prava i uslove korištenja jednog od najpopularnijih e-mail servisa - Google mail sistema . Ukoliko ipak jeste shvaća da Google ima apsolutna prava da pregleda, dijeli i koristi informacije iz vaših mailova i ograjuće se od bilo kakve odgovornosti finansijske i svake druge prirode.

Također se ne obavezuje da će mail sigurno raditi niti biti čuvan ili uredno pohranjivan u slučaju prestanka rada nekog od servera ili neispravnosti uslijed prestanka rada opreme.

Dakle, niti postoji sigurnost, niti imate zagarantovana prava. Ipak, značajan dio poslovne korespondencije se odvija baš kroz ovakve kanale, i čak se dešava da zaposlenici budu nezadovoljni ukoliko nisu u mogućnosti da koriste baš ovakve servise koji su sami po sebi neupotrebljivi u profesionalne svrhe.

Povucimo jednu neobičnu paralelu:

Da li vam se desilo da vam je bilo ko od poslovnih partnera besplatno dao nov automobil tek onako da vam se nadje ukoliko ustreba?

Vjerujem da nije, ali i da jeste, sigurno je da bi ste se upitali zašto to radi?

Vrijeme je da se upitate zašto bi vam neko poklonio besplatno komunikacijski kanal, održavao ga, povećavao vam prostor koji možete koristiti, kreirao alate za pretraživanje e-maila i omogućavao slične radnje i sve to - potpuno besplatno.

Ili, na primjer, servis za pohranu podataka, popularni DROPBOX koji u svojim uslovima korištenja (ukoliko ih pročitate!!!) ne daje korisniku garanciju čuvanja pohranjenih podataka.

Zamislite sada šta većina korisnika riziku-

je kada, na primjer, svoje fotografije, dokumente, lozinke za pristup određenim poslovnim aplikacijama, društvenim mrežama, pa čak i pristupne podatke za bankovne račune čuva na ovakvim servisima.

Vjerujem da ste se, dok ste ovo čitali, upitali što je sa samim računarima i operativnim sistemima? Mi nismo kreatori istih, ali neko ko jeste (npr. Microsoft) može, u stvari, sve naše podatke otvoreno vidjeti i pristupati im.

Što je sa tim stalnim nadogradnjama koje vrše?

Stalno nas nešto nadograđuju, šta to oni u stvari zaista pohranjuju i snimaju na naše računare? Ovo je nejčešće momenat koji se nikad ne pominje, kada je u pitanju korištenje usluga koje su dostupne putem interneta ili slično.

Ipak, vjerujem da će značajan broj poslovnih ljudi odabrat da shodno svojim finansijskim i drugim mogućnostima organizuje okruženje koje će pratiti rast društva, te da će povećavati ulaganja u alate za posovanje, a u ovom slučaju su to IT sistem i IT usluge.

Jedino na način da se shvati IT industrija kao alat u posovanju može se sigurno napredovati, baš kao i strojevi na kojima se proizvodi ono što će se kasnije prodati i time generisati profit, ili pak kao i vozni park koji morate imati da bi ste robu dostavili krajnjem kupcu a opet morate platiti održavanje, gorivo, registracije, osiguranja itd. Budite i na ovaj način čuvar svoga posovanja, baš kao što ste na jedan drugačiji način čuvar svoje imovine.

Popularno rečeno - ko se zadnji smije napravio je backup (rezervna kopija podataka).

I još jedna bitna napomena!

Korištenje prenosivih medija (USB, Flash drive, vanjski prenosivi disk, snimljen CD rom ili DVD medij) također su osjetljive tačke sistema te ih treba kontrolisati i odobriti na korištenje samo ondje gdje je to zaista nužno potrebno.

OGRANIČENJE PRAVA PRISTUPA I KORIŠTENJE LOKALNIH SERVISA

U društvu takođe možemo ograničiti prava pristupa i korištenja lokalnih servisa od interneta, printer-a, scanera, pristupa datotekama na djeljenim lokacijama kako bi smo zaposlenike fokusirali na poslove koje trebaju zaista raditi, ali i ubrzali same procese unutar društva.

Važna stvar jeste i povjerljivosti, jer ukoliko neko nema pristupa određenoj informaciji, ne može je ni imati, i na taj način smo se zaštitili od neželjenog „curenja“ informacija van društva.

Dobrom organizacijom unutar društva smo u stvari već uradili gotovo većinu posla u našoj sigurnosti, ali o organizacionom aspektu više u drugom podnaslovu.

Uz pomoć korisničkih računa, lako možemo ustanoviti kada i u koje vrijeme je određeni zaposlenik ili korisnik pristupao podacima na našem sistemu. Ovo nam daje i druge uvide u poslovanju gdje je lako shvatiti na kojim tačno projektima je

zaposlenik radio, šta je štampao ili dijelio sa drugim zaposlenicima. Tačnije, možemo vidjeti kompletну aktivnost unutar društva.

Svaki uposlenik u računovodstvu mora imati definisana prava pristupa računovodstvenoj ili bilo kojoj drugoj aplikaciji (unos - knjiženje, pregled, kreiranje određenog tipa izvještaja, kreiranje računa, kreiranje kalkulacija i sl.). Dodjelom prava se minimizira potencijalna greška i lako je locirati ko je i kada napravio, eventualno loš „potez“ u poslovanju.

Danas već postoje tehnologije koje nam daju sposobnost da omogućimo djeljenje naših dokumenata sa korisnicima koji uopće nisu u kancelariji društva. Na primjer, oni se mogu nalaziti na drugom kontinentu i sl, a mogu raditi na dokumentima, mijenjati ih, ali ih ne mogu distribuirati, djeliti, kopirati i raditi druge radnje ukoliko mi to zaista ne želimo.

U sistemu koji u našim društвima najčešće funkcioniše - „svi rade sve i svi imaju sva prava“, greške nastaju često i veoma teško se alociraju. Time se otvara „vrzino kolo“ otkrivanja odgovornosti, koja može poprimiti ozbiljne razmjere pogotovo ako je greška rezultirala odlivom značajnih financijskih sredstava iz društva, gubljenjem velikog kupca i sl.

Podatke koje djeli uži krug menadžmenta društva nikada nećemo javno objavljivati, djeliti putem elektronske pošte sa drugim zaposlenicima, niti ih pohranjivati na prenosive medije koji su podložni gubitku, uništenju ili zatajenju tokom upotrebe.

KAKO IT SEKTOR MOŽE POVEĆATI STEPEN SIGURNOSTI?

Prošle godine smo bili svjedoci katastrofalnih poplava, uništavanja imovine, gubitka svega što je stvarano godinama. Napredovali ste, posao je tražio sve više i više angažmana, stvari su se gomilale a o sigurnosti vaših podataka, dokumenata, poslovne korespondencije nitko nije posebno vodio računa.

Nakon što smo spasili svoje živote i koliko - toliko priroda nam dozvolila da uredimo sve što je prethodno uništeno počinjemo se vraćati sanaciji društva i normalnom poslovanju.

Odjednom shvatamo da smo u stvari - izgubljeni.

Kako?

Sva oprema je uništena, dio „papirne“ dokumentacije je trajno uništen, a također je značajno stradala i roba koju prodajemo. Ponešto od svega se može ustanoviti u smislu visine gubitaka: robu možemo pre-

kontrolirati, izbrojati te na ovaj način doći do podataka šta zaista imamo na raspolaganju.

Obzirom da postoje sredstva za sanaciju kao i akumulirana dobit kupiti ćemo novu opremu i ponovno je aktivirati, ali - gdje su nam podaci koji smo imali?

Ko nam duguje, kome mi dugujemo, kome i kada je roba izdata / prodata, kakvo je stvarno stanje potraživanja i obaveza i gdje su nam orginalni dokumeti? Nemamo ih!

Sjetite se mogućnosti skeniranja dokumentacije.

Sjetite se rezervne kopije koju možemo raditi svako veče na više različitih lokacija.

Sjetite se udaljenog pristupa i mogućnosti da sve to uradite a i niste u prostorijama tvrtke.

Danima će trebati pozivati dobavljače, kupce, banke te ostale učesnike u lancu

poslovanja da bi ste dobili bar obrise slike i vratili se u normalno funkcionisanje. Ne treba zaboraviti da pored tih radnji koje znače vraćanje unazad morate nastaviti sve ono što ste redovno do sada obavljali.

U svom ovom haosu morate znati da tržišta ne miruju, da će ponuđači sa drugih tržišta jako brzo, rado i jednostavno preuzeti vaše kupce i na kraju ćebiti kako teško vratiti se u

isti posao.

Ne treba dopustiti da o ovome razmišljamo tek kada se sve desi. Treba razumno širiti svoje poslovne potrebe u IT segmentu. Dok drugi budu zatvarali društva vi ćete nastaviti poslovanje i baš u tom momentu biti jedan od glavnih igrača na terenu gdje protivnika faktički i nemate.

Savjet:

Radite digitalne kopije vaših dokumenata, čak i naizgled nevažnih. Servisi „u oblaku“ (cloud) su danas dostupni sa jako malo sredstava.

Čuvajte kopije vaših dokumenata na više različitih geo lokacija. Imajte rezervna napajanja (UPS), aggregate, gorivo, budite spremni za ovakve situacije ta ulaganja će se na kraju isplatiti višestruko.

Želite osnovati obrt ili preuzeće?

Kako početi biznis?

Ova edukacija je besplatna. Cilj je dati osnovne smjernice o koracima za registraciju samostalne radnje, karakteristikama i razlikama u poslovanju samostalnog poduzetnika i privrednog društva, troškovima osnivanja, (ne)postojanju obaveze fiskalizacije, vođenju poslovnih knjiga, ulozi računovođe i knjigovođe, postojanju razlika između obrta, trgovine i ugostiteljstva, paušalcima, koracima za registraciju privrednog društva, osnovnim karakteristikama poslovanja privrednog društva, osnovnim karakteristikama poreznog sistema

Želite naučiti prve korake u knjigovodstvu?

Polaznici ove obuke će steći osnovna znanja i vještine iz najvažnijih segmenata knjigovodstva, nakon čega stiću i određen nivo samostalnosti u radu. Pored osnovnih elemenata knjigovodstva, koje se u okviru ove edukacije pojašnavaju pojedinačno po svim pozicijama Bilansa stanja i Bilansa uspjeha, polaznici se upoznaju i sa osnovnim karakteristikama poreznog sistema BiH, PDV-a, poreza na dohodak, doprinosu, poreza na dobit, ...

Za one koji žele više od računovodstva.

Obuka Napredno računovodstvo je logičan nastavak na abc KNJIGOVODSTVO, pri čemu se polaznicima pružaju naprednija znanja i vještine. Cilj je osposobiti polaznika da koristi računovodstvene metode i tehnike u svrhu projiciranja poslovnog rezultata i visine poreza na dobit. Polaznik, nakon završenog Modula Napredno računovodstvo, može biti spremna da sastavlja finansijske izvještaje. U okviru ove obuke se poseban fokus stavlja na zaključna knjiženja, finansijske izvještaje i izradu poreznog bilansa.

Naučite se snalaziti u finansijama!

Cilj je omogućiti polaznicima da se kroz vježbe i praktične primjere pripreme za ispit iz predmeta Finansijski menadžment i za sticanje zvanja Certificiranog

računovođe. Mi nismo ovlaštena kuća za edukaciju za sticanje zvanja Certificiranog računovođu, pa je ova obuka vid pomoći i instruktivne nastave. Oblasti koje se obrađuju su: osnovne karakteristike i okruženje finansijskog menadžmenta, procjena vrijednosti vrijednosnih papira, upravljanje obrtnim sredstvima, određivanje strukture izvora finansiranja i procjena kapitalnih ulaganja.

Postanite dobar administrativni radnik.

Ovom obukom se polaznici uče da savladaju osnovne administrativne i finansijske poslove koji se uobičajeno traže na ovom radnom mjestu u pravnom i fizičkom licu

(društvo, neprofitna organizacija, obrt), i da nakon steknjenih znanja i vještina mogu brže i efikasnije obavljati poslove. Fokus je na dokumentaciji, poslovnoj korespondenciji, poreznim propisima, blagajničkom poslovanju i korištenju društvenih mreža u poslovanju.

Jednostavnost poslovanja obrta!

Vođenje poslovnih knjiga za samostalne poduzetnike se razlikuje u odnosu na pravna lica. U okviru ove obuke polaznicima se omogućava da steknu osnovna znanja i vještine u segmentu vođenja poslovnih knjiga samostalnih poduzetnika, obrtnika, trgovaca, ugostitelja, zanatlija, paušalaca, ... Pored poslovnih knjiga, obrađen je i dio koji se odnosi na oporezivanje poslovanja samostalnih poduzetnika. Nakon ove obuke polaznik može samostalno voditi poslovne knjige.

Student ste? Olakšajte sebi polaganje ispita.

Cilj je pružiti osnovna znanja iz predmeta Mikroekonomija, te pomoći studentima u savladavanju nastavnog gradiva iz ovog predmeta.

Želite naučiti kako saciniti finansijske izvještaje?

Cilj ove edukacije je omogućiti polaznicima da se kroz vježbe i praktične primjere pripreme za ispit iz predmeta Finansijsko izvještavanja i za sticanje

zvanja Certificiranog računovođe. Mi nismo ovlaštena kuća za edukaciju za sticanje zvanja za Certificiranog računovođu, pa je ova obuka vid pomoći i instruktivne nastave. Segmenti koji se obrađuju su: računovodstveni principi, regulatorni okvir finansijskog izvještavanja, izrada i prezentiranje finansijskih izvještaja, izradu konsolidovanih finansijskih izvještaja i analiza finansijskih izvještaja.

Investicija u znanje donosi najbolje kamate
Benjamin Franklin